

บทที่ 4

วิเคราะห์การเล่าเรื่องในวรรณกรรมเยาวชนของอัศศิริ ธรรมโชติ

วรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยายมีองค์ประกอบของเรื่องเล่าเช่นเดียวกับนวนิยายโดยทั่วไป ในการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมเยาวชนของอัศศิริ ธรรมโชติ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การเล่าเรื่องตามองค์ประกอบต่าง ๆ คือ โครงเรื่องและเนื้อเรื่อง แนวคิด มุมมองและผู้เล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และสัญลักษณ์

โลกสีน้ำเงิน

1. โครงเรื่องและเนื้อเรื่อง

นวนิยายเรื่องนี้จัดได้ว่าไม่มีโครงเรื่องที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่องที่มีผู้เล่าคนเดียวผูกโยงประสบการณ์ของคนเข้าด้วยกัน “ผม” ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้เล่าประสบการณ์ในวัยเด็กของคนซึ่งเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องชีวิตสัตว์ในท้องทะเลและความสุขความทุกข์ในวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยทะเลเป็นแหล่งยังชีพ เนื้อเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้มีทั้งหมด 14 บท ส่วนใหญ่แสดงการเรียนรู้ธรรมชาติของสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งในท้องทะเลหรือสัตว์ที่อาศัยอยู่ใกล้กับทะเลเชื่อมโยงกับชีวิตมนุษย์

ในบทที่ 1 อัศศิริเปิดเรื่องโดยบรรยายฉากบ้านริมทะเลที่ตัวเอกอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ตั้งแต่แรกเกิด ผู้อ่านได้รู้จักกับตัวเอกซึ่งมีชีวิตผูกพันกับทะเลในทุกฤดูกาล บทแรกนี้เริ่มต้นที่ฤดูหนาว ตัวเอกซึ่งเป็นผู้เล่าได้รับม้าน้ำที่ตายแล้ว ที่พ่อเอามาฝากเป็นของขวัญ มันเป็นม้าน้ำที่หลงฝูงมาคิดอวน เมื่อพิจารณาภาพรวมของเรื่อง น้าหนักของเนื้อหาอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เล่าและเพื่อน ๆ จึงเห็นได้ว่าโครงเรื่องไม่ได้เน้นความขัดแย้ง นอกจากบางบทซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไป

บทที่ 2 เป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการจับปูลมในคืนเดือนหงายที่ชาวเรือจะไม่ออกทะเลกัน นอกจากลากอวนตามชายฝั่ง พวกเด็ก ๆ ได้เรียนรู้ว่า ปูลมจับมาชุบแป้งทอดกินได้ แต่ถ้ากินมากเกินไป ก็อาจท้องเสีย เนื่องจากปูลมกินอาหารสกปรก บทที่ 3 กล่าวถึง การเล่นว่าวในฤดูหนาว เด็ก ๆ ได้ไปแอบดูอินรี้งซึ่งมากินซากสัตว์ที่ขายป่าละเมาะ โดยเฉพาะหมาเน่า ส่วนนกนางนวลซึ่งหนีอากาศหนาวก็มาที่นั่นเหมือนกัน แต่เขาสังเกตเห็น

ว่าอิแรงไม่ได้กลับมาอีก อาจเป็นเพราะมากินหมาที่โคนขาเมื่อและพลอยตายไปด้วยจนสูญพันธุ์ ผู้เล่าได้เห็นความแตกต่างระหว่างนกนางนวลและอิแรง ในแง่ที่อิแรงเปรียบได้กับคนเวลาที่ถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม บทที่ 4 เด็ก ๆ ได้เห็นปลาโลมาที่มาเกยตื้น มันมีชีวิตปนजरใน "โลกสีน้ำเงิน" เช่นเดียวกับชีวิตเล็ก ๆ ที่ไม่เห็นด้วยตาเปล่า แม่ของผู้เล่าอธิบายว่าถึงแม้ปลาโลมาเป็นสัตว์เคร่งครัด แต่ก็มีความรู้สึกนึกคิด รักเพื่อนและรักลูก ไม่ต่างจากมนุษย์เขากับเพื่อน ๆ ตั้งใจว่าจะไม่กินเนื้อปลาโลมาอีกต่อไป บทที่ 5 เป็นประสบการณ์ที่พวกเขาเอาไม้ตีแมงกะพรุนจนแตกเหลวคามือ เนื่องจากโกรธที่ต้องคอยหนีมันเวลาเล่นน้ำอยู่ชายฝั่ง เพราะมันทำให้คัน ถึงแม้มีพระรุรงค์เข้ามาชี้ทางสว่างให้เห็นผลกรรมของการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เขาก็ยังไม่ได้คิดอะไร จนกระทั่งเขาเห็นศพทหาร โคครัมที่ลอยมาเกยค้างอยู่ชายหาด มีลักษณะเขียวช้ำและรูปร่างคล้ายสาขาร่มคล้ายแมงกะพรุนติดแข็ง เขาคิดว่าตอนเด็ก ๆ ทหารคนนั้นคงจะเคยกระหน่ำตีเข้าแมงกะพรุนให้เหลวละมาแล้ว

ในบทที่ 6 เด็ก ๆ ได้เข้าใจธรรมชาติของปลาฉลาม ร่วมรู้สึกเห็นใจในความผิดหวังของฉลาม ซึ่งไม่สามารถมีนิ้วงอกขึ้นมาใหม่เหมือนปลาฉลามที่หากฉลามข้างใดข้างหนึ่งขาดหายไป หรือถูกฉลามตัวเป็นท่อน ๆ ถ้าได้เข้าน้ำไม่นานมันก็จะงอกตามเดิม บทที่ 7 เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจความทุกข์ของชายคนหนึ่งที่เป็นบ้า เนื่องจากประสบชะตากรรมอันเลวร้ายในชีวิต คือ เรือขนส่งสินค้าทางทะเลอัปปาง และสินค้าของเขาก็ถูกคนเห็นแก่ตัวฉกฉวยไปหมดจนสิ้นเนื้อประดาตัว บทที่ 8 กล่าวถึงประสบการณ์ของเด็กที่ได้เรียนรู้เรื่องกรรมตามสนอง เมื่อมีคนแอบตัดขาเท้ากระที่พวกเขาเลี้ยงไว้คู่เล่นมาเป็นอาหารแล้วต้องทุกข์ทรมานด้วยเนื้ออันเป็นพิษของมัน บทที่ 9 เปรียบเทียบพฤติกรรมของคนหนุ่มสาวที่หลงระเริงชีวิตเมืองหลวงจนลืมบ้านเกิดเมืองนอนว่าเหมือนฝูงปลาหมึกที่หลงแสงสี บทที่ 10 แสดงการเรียนรู้ว่าแมงคางทะเลที่เกาะหลังตัวเมียในฤดูผสมพันธุ์ไม่น่าคำหนิเหมือนผู้ชายที่ถูกเรียกว่าแมงคาง

บทที่ 11 เด็ก ๆ ได้รู้จักปูเสฉวน ซึ่งเป็นปูที่รีเปลือกหุ้มท้องไม่แข็งแรงต้องอาศัยอยู่ในเปลือกหอย เมื่อเขาทาบเปลือกหอยมันก็ตาย ผู้เล่าคิดเชื่อมโยงกับชีวิตของชายตาบอดคนหนึ่งที่มิชีวิตรอดมาได้เพราะมีภรรยาที่ดีคอยดูแล เปรียบเหมือนเป็นเปลือกหอยให้เขาพักพิง ต่อมานางกระโดดเข้าขวางรอที่จะเข้ามาชนเขา เมื่อนางตายเขาก็สิ้นชีวิตตามไป ผู้เล่าย้อนคิดถึงเรื่องนี้ด้วยความเศร้า บทที่ 12 เน้นมิตรภาพระหว่างเหล่าเด็ก ๆ กับคนบ้าคนหนึ่งซึ่งพวกผู้ใหญ่ไม่ค่อยอยากจะให้เข้าใกล้เพราะรู้ว่า เขาเป็นคนบ้าที่เคยทำร้ายคนมาแล้ว

แต่พวกเด็ก ๆ เชื่อนั่นในมิตรภาพและเชื่อว่าชายคนนี้ไม่ทำร้ายพวกเขา เช่นเดียวกับที่แมงกระพรุนไฟไม่ทำร้ายฝูงปลาเล็ก ๆ ที่อาศัยหนองของมันเป็นที่หลบภัย บทที่ 13 เด็ก ๆ ได้รับความทุกข์ของยายเฒ่าที่ถูกตั้งคมทอคหิงส์ให้อยู่โดดเดี่ยวอย่างน่าเวทนาจนต้องหนีออกจากหมู่บ้าน เมื่อความจริงปรากฏก็สาบสูญไป การที่กัทท์ว่าแกเป็นผีกระสือด้วยความเชื่อจนงายแสดงความรู้วิจารณ์ญาณของผู้ใหญ่

บทสุดท้าย คือ บทที่ 14 ผู้เล่าเรื่องที่ขานบ้านกับพ่อแม่ ฟังพ่อเล่าเรื่องคนร้ายที่เป็นโจรปล้นแล้วมาถูกตำรวจฆ่าตายในเช้าวันนั้น แม่สอนเรื่องบาปบุญและกรรมตามสนองพ่อเล่า “นิทานจากท้องทะเลลึก” แสดงการดำรงอยู่ของชีวิตทั้งด้านสุขและทุกข์ เป็นชีวิตที่เดินทางไปไม่ต่างจากชีวิตที่ร้อนรุ่มอยู่บนบก ผู้เล่าได้ข้อสรุปเมื่อโคจขึ้นว่า “ทะเลสร้างและทำลายชีวิต เช่นเดียวกับแผ่นดิน” ในขณะที่ทะเลมีทั้งบุญและบาป เขาตั้งคำถามให้ผู้อ่านช่วยกันคิดหาคำตอบว่า อาชีพชาวประมงที่เขาสืบทอดมาจากครอบครัวหลายชั่วคนต้องรับบาปกรรมของการไล่ล่าชีวิตอื่น ไปอีกนานเท่าใด

กล่าวได้ว่าเนื้อเรื่องแต่ละบทของนวนิยายเรื่องนี้จับสมบูรณ์ในตัวเอง เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องบทหนึ่ง ๆ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องในบทอื่น ๆ ดังนั้นเนื้อเรื่องแต่ละบทที่เชื่อมโยงกันเป็นโครงเรื่องนั้นสัมพันธ์กันด้วยตัวละคร กล่าวคือเนื้อเรื่องแต่ละบทล้วนเป็นเรื่องราวที่ตัวเอกพบเห็น ได้ยินได้ฟังหรือร่วมรับรู้อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ และเนื้อเรื่องแต่ละบทจะใช้ตัวละครจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะ “ผม” กับพ่อและแม่เป็นตัวละครหลัก มีบทบาทร่วมอยู่ในเนื้อเรื่องทุกบท ส่วนตัวละครประกอบอื่น ๆ อาจมีบทบาทอยู่ในเรื่องเพียงบทใดบทหนึ่งเท่านั้น

สังเกตได้ว่า ความขัดแย้งส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวเอกและเพื่อน ๆ โดยเฉพาะเมื่อได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ที่ที่น่าประทับใจและน่าเศร้า ซึ่งสร้างความทุกข์ใจ ถึงแม้ความทุกข์ไม่ได้เกิดกับพวกเขาโดยตรง เช่น ในบทที่ 6 กล่าวถึงการร่วมรับรู้ปัญหาของเด็กชื่อ ค้วน ความขัดแย้งในใจของค้วนที่ค้องผิดหวังเพราะน้องอกไม่ได้อย่างปลาขาว ความสงสารและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเกิดขึ้นเมื่อเข้าใจความทุกข์ของผู้นั้น ดังนั้นจึงมีคนโยนปลาขาวลงทะเล เพื่อขจัดสาเหตุของความทุกข์ของค้วน เพราะเข้าใจว่าความทุกข์ของค้วนจะไม่เกิดถ้าไม่มีปลาขาวคอยเตือนให้เปรียบเทียบ ดังคำบรรยายว่า “เมื่อแรกเราหัวเราะ แต่เมื่อเห็นค้วนร้องไห้ มีน้ำตาแห่งความผิดหวัง เราก็พากันนั่งเงียบจิมซาเหงาเศร้า และมีใครคนหนึ่งเอาปลาขาวที่ปรักหักพังนั้นไปหายลงทะเล...” (43)

ความขัดแย้งอีกลักษณะหนึ่งที่ประกอบกันกับความขัดแย้งภายในของตัวเอก คือ ความขัดแย้งที่ตัวละครอื่นต้องเผชิญ เช่น ในบทที่ 6 ดังกล่าวไปแล้ว มีคำบรรยายว่า “ฉันก็จะทำท่าเศร้าทุกครั้งที่มีใครกล่าวอะไรให้กระเทือนถึงนิ้วที่ขาดหายไป...” (40) เมื่อฉันรู้ว่าฉันนี่งอกไม่ได้เขาก็ร้องไห้ แต่ในบทที่ 7 ชายที่สูญเสียสมบัติทำให้เด็ก ๆ ตกใจ เพราะเข้ามาคว้าเอาหรือกระดาษที่พับเล่นกันไปกอดไว้และร้องไห้ เขาเป็นคนแปลกหน้าที่ เด็ก ๆ ไม่รู้จัก ความรู้สึกร่วมด้วยจึงไม่เห็นชัด มีแต่ความกลัวและตกใจ แต่ผู้เล่าก็ได้เรียนรู้ว่า ความทุกข์ของคนเล็กน้อยมาก ดังคำบรรยายว่า “ผมหันไปมอง ยังเห็นเขารำไห้ กอดเรือกระดาษอยู่กับอก ระหว่างฝนตกลงมาราวกับฟ้าล่มแล้ว” (48)

ในบทที่ 12 และ 13 ชะตากรรมของคนบ้ากับยายเฒ่าที่ถูกรังเกียจ เป็นความขัดแย้งของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเน้นที่ชุมชน ชายบ้าถูกตำรวจจับไปในข้อหาฆ่าคนตาย แต่ผู้เล่าก็รู้สึกขัดแย้งในใจว่า ทำไมคนบ้าไม่ทำร้ายเด็ก ๆ ส่วนยายเฒ่าก็ถูกลงโทษให้หนีจากไป เพราะความกลัวอย่างผิด ๆ ของชาวบ้าน เมื่อรู้ความจริงก็สายเกินแก้

จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ทางอารมณ์อันละเอียดอ่อนให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจว่าควรกระทำหรือไม่ควรกระทำสิ่งใด

2. แนวคิด

แนวคิดหลักของนวนิยายเรื่องนี้คือ ความรื่นรมย์และคุณค่าของการเรียนรู้ ธรรมชาติ โดยเฉพาะในโลกแห่งท้องทะเลและความเข้าใจชีวิตบางแง่ แนวคิดนี้นำเสนอผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องนับตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่อง ผู้แต่งตั้งชื่อเรื่องว่า โลกสีน้ำเงิน ก็แสดงว่าทะเลนั้นเป็นดินแดนหนึ่งที่ผู้เล่าได้สัมผัสและผูกพัน เมื่อเอ่ยถึงโลกเราจะนึกถึงธรรมชาติและชีวิตในโลกสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่แสดงความสัมพันธ์ของทะเลกับชีวิต

ผู้แต่งยังนำเสนอแนวคิดนี้ผ่านการบรรยาย ผู้แต่งบรรยายความคิดของตัวเองโดยใช้คำว่า “โลกสีน้ำเงิน” หลายครั้ง ดังเช่น “โลกสีน้ำเงินของผมนี่แปรเปลี่ยนได้หลายอย่าง... ประเดี๋ยวเถอะ, เมื่อพระอาทิตย์โผล่มา ทะเลก็จะเปลี่ยนสีแดง พอดตกสายอีกหน่อยก็จะทอแสงสีทองมองระยับ ไปด้วย” (9) และอีกตอนหนึ่งบรรยายว่า “เมืองของผมตั้งอยู่ระหว่างภูเขา กับทะเล บ้านของผมหันหน้าเข้าหาโลกสีน้ำเงิน ผมอยู่ใกล้ชิดกับโลกใบนี้มาแต่แรกที่ลืมตา มองเห็น” (10) ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่า สรรพชีวิตในท้องทะเลล้วนดำรงชีวิตอยู่ตามลักษณะและภาวะธรรมชาติของตนและในโลกแห่งท้องทะเลก็มีทั้งสิ่งดีงามเช่น ความรัก

มิตรภาพ การพึ่งพาอาศัยกัน และก็อาจมีความโหดร้ายอย่างการข่มเหงรังแกกัน การเรียนรู้เพื่อเข้าใจใน โลกสีน้ำเงิน จึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการเรียนรู้โลกในที่อื่นที่คิดแยกไป

3. มุมมองและผู้เล่าเรื่อง

มุมมองโดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ มุมมองของผู้เล่าแบบผู้รู้และมุมมองแบบรับรู้จำกัดขอบเขต สำหรับนวนิยายเรื่อง โลกสีน้ำเงิน นี้ผู้แต่งเลือกใช้มุมมองแบบรับรู้จำกัดคือ ผู้เล่าเรื่องจะรู้ได้เฉพาะเหตุการณ์ที่ตนประสบพบเห็นหรือ ได้ยินได้ฟังจากคำบอกเล่าของตัวละครอื่น และผู้อ่านจะเข้าใจความคิดความรู้สึกของตัวละครอื่นผ่านความเข้าใจของผู้เล่าเรื่องหรือผ่านคำบรรยายพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก เช่น จากคำพูดหรือกิริยาอาการเท่านั้น สิ่งที่ผู้เล่าเรื่องเข้าใจอาจจะไม่ตรงตามความรู้สึกภายในของตัวละครนั้นก็ได้

ในนวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งเล่าเรื่องผ่านมุมมองของ “ผม” ซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง “ผม” เป็นผู้เล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ตนได้ประสบพบเห็น

มุมมองของผู้เล่าเรื่องนี้เป็นมุมมองจากภายใน คือนำเสนอความรู้สึกของผู้เล่าในลักษณะอัตวิสัย จำกัดด้วยการรับรู้ของเขาเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่น การรับรู้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ผมอยู่ใกล้ชิดกับ โลกใบนี้มาแต่แรกทีลืมตามองเห็น, ภายในเรือนใต้ถุนสูงที่ถูกเข่าด้วยเสียงกลิ้งในบางฤดูกาลนี้ มีกลิ่นอายนั้นลึมติดอยู่กับเรือนกายผมด้วย, หูผมได้ยินเสียงทะเลร้อง และตาผมก็มองเห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรพร้อมกับใจที่รับรู้ ในอารมณ์อันแปรปรวนที่เอาแน่ไม่ได้ของมันอยู่เสมอ (10)

พระจันทร์ลอยตัวขึ้นไปสูงแล้ว ทะเลแหวววากคล้ายเกล็ดเพชร เพราะแสงส่องต้องฝอยกลิ้ง ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ ผมนั่งอยู่ที่กองไฟเหงาง่วงอยู่คนเดียว ขณะที่ทอดตามองแม่กับพ่อลากอวนแหวกผิวน้ำลงไปแค่ครั้งเดียวอย่างรู้สึกหนาวแทน ข้างหลังผมมีเสียงลมบนฝั่งถ่ายใบมะพร้าว ข้างหน้าผมมีเสียงกลิ้งล้อเล่น

อยู่กับฝั่งและถักทรายขาว ไปจากผมบนชายหาดชั้นนั้น มีพวกเด็ก ๆ กำลังสนุก
อยู่กับการจับปูลม (16-17)

บนท้องฟ้ามีดวงดาว บนพื้นดินมีดอกไม้, โลกสีน้ำเงิน-ทะเลกว้างของเราก็มี
ดอกไม้ น้ำอวคสีตันอยู่ด้วย และเรามี คาวทะเล, สัตว์น้ำที่คล้ายดวงดาวหล่นลง
มาจากฟ้า (40)

ฝนคร่าวฟ้ารั่ว ทะเลมัวมีแต่ฟ้าสีขาว ๆ ห่อหุ้ม ฤดูเดือนมรสุม ทั้งที่
กลางวันอย่างนี้ก็มอมมืดมนมัว ดูคล้ายกับว่ากลางคืนยังไม่อยากจะจากไป
คลื่นยักษ์กระแทกฝั่ง สาดฝอยน้ำกระจายรดบ้านชายทะเลแข่งกับสายฝน
ผมแลลอดช่องแตกตามฝาบ้านออกไปเห็นแสงไฟวอมแวมคังแสงดาวริบหรือลอย
อ่างว่างวังเวงอยู่ระหว่างทะเลมืด แล้วก็ลับหายไปด้วยคลื่นยักษ์บดบังราวกับดาว
ร่วงหาย...(45-46)

ผู้อ่านจะเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่า เมื่อประสบเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เช่น

แค่สำหรับผมและเพื่อนเด็ก ๆ แล้ว อิแรงค์น่าขัน เป็นของเล่นน่าตื่นใจที่หา
ได้ยาก ด้วยพวกมันจะมากี่เฉพาะในหน้านี้เท่านั้น พวกเราจะพากันไปยิงเย็บ
เข้าไปใกล้ฝ่าคูอิแรงค์เป็นฝูงรวมจิกซากหมาเนา “ แนะ! จู๊ ๆ อ๋อแอ๊ดไป มันนั่งอยู่
เหมือนคน มีปีกใหญ่สีดำ ตีนก็ใหญ่ เล็บก็คม ปากนั้นมองเหมือนงิคงอ ” “นี่!
เย็บ ๆ ได้ไหม เขาว่า คายอิแรงค์มันไว เห็นอะไรได้ไกลนัก เดี่ยวมันก็หนีไป
หรอก ” “เออ...แนะ! หัวเกลี้ยงล้านแดงเขียว ใ้คิ้วใหญ่ ” “ เอ๊ย ลมพัดมาทางนี้
เอามืออุดจมูกซะ เขว่่ากลิ่นมันสา ” (23)

งานเทศกาลฤดูร้อน มีทหารกระโดดร่ม ลอยเว้งว่างจากท้องฟ้าตกทะเลตาย
ศพรุงรังด้วยสายร่มลอยเข้าฝั่งมาเกยค้างอยู่กับหาด คล้ายกับแมงกะพรุนติดแหง
และร่างเขียวจำเริ่มเหลวละ

ผมนอนไม่หลับด้วยความหวาดหวั่นเมื่อคิดว่าทหารร่มนคนนี้ เมื่อตอนที่เขาเป็นเด็ก ๆ คงจะเคยกระหน่ำตีเจ้าแมงกะพรุนให้เหลวและมาแล้วล่ะกระมัง (37)

การใช้มุมมองและผู้เล่าเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านติดตามอารมณ์ความรู้สึกไปตามประสบการณ์ของตัวละคร บางอย่างเป็นสิ่งที่ผู้เล่าคิดและผู้อ่านได้ล่วงรู้ โดยที่ตัวละครอื่นไม่ได้รับรู้ เช่น

แม่ครับ...อีกหลายปีต่อมา ผมก็อยากบอกกับแม่ว่า ผมและเพื่อน ๆ หลายคนก็เหมือนพวกหนุ่มสาวและฝูงปลาหมึกเหล่านั้น ด้วยมิได้กลับไปบ้านชายทะเลอันเป็นต้นกำเนิดของพวกเราอีกเลย เพราะหลงเมืองหลวง-รื่นเริง (60)

ผมหดหู่หมองหม่น เมื่อนึกถึงสายวันหนึ่งของฤดูร้อนนั้นแล้ว เหมือนกับว่าผมได้ทำร้าย ชายชราขอทานผู้พิการคนนี้ด้วย! (72)

พ่อครับ ทำไมเจ้าคนบ้า จึงไม่ทำร้ายเด็ก ๆ อย่างพวกเราล่ะ ก็เห็นเค้าบอกว่ามันฆ่าคนตายมาแล้วนี่-ถ้าผมถามพ่ออย่างนี้ พ่อก็คงตอบไม่ได้เหมือนกับเจ้าแมงกะพรุนไฟกับฝูงปลาเล็ก ๆ นั้นแหละ! (80)

การใช้มุมมองของผู้เล่าแบบรับรู้จำกัด โดยนำเสนอผ่านตัวเองของเรื่อง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ นับว่าเป็นการเลือกใช้มุมมองสื่อความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจตัวละครและธรรมชาติของเด็กอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เนื่องจากการเสนอมุมมองแบบภายในจะถูกจำกัดด้วยการรับรู้และเข้าใจสถานการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ของตัวละครที่เป็นเจ้าของมุมมองนั้น (จุสัคคี ภัทรกุลวณิช, 2538 : 211-212) ผู้แต่งจึงอาศัยการสร้างตัวละครพ่อและแม่เป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนจะได้ร่วมทำความเข้าใจไปพร้อมกับตัวเอง

นวนิยายเรื่องนี้เป็นประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็กของเด็กผู้ชายคนหนึ่งเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับโลกแห่งท้องทะเลและวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยทะเลเป็นแหล่งยังชีพ จุดเน้นของเรื่องอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอันเกิดจากการผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ

การเลือกใช้มุมมองแบบรับรู้จำกัดโดยผ่านตัวเองของเรื่องทำให้ตัวเอกมีความโดดเด่นเป็นพิเศษและกลายเป็นจุดศูนย์กลางของเรื่อง ผู้อ่านจะเกิดความสนใจใคร่รู้ว่าตัวเอกมีความรู้สึกนึกคิดต่อประสบการณ์ที่เขาผ่านพบอย่างไรและเหตุใดจึงมีความคิดเช่นนั้น ไม่น้อยไปกว่าที่จะสนใจว่าเรื่องดำเนินไปอย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นต่อไปและจะจบลงอย่างไร หากผู้แต่งเล่าเรื่องเลือกใช้มุมมองแบบผู้รู้หรือทัศนะแบบไร้ขอบเขต ผู้อ่านย่อมรู้สึกว่าคุณที่เล่าเรื่องกับตัวละครไม่ใช่คนเดียวกัน ความน่าเชื่อถือ ความสมจริงของเรื่องซึ่งจะโน้มน้าวความรู้สึกของผู้อ่านให้ติดตรึงอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครย่อมลดน้อยลงไป

ผู้เล่าเรื่องในนวนิยายเรื่องนี้ใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งแทนตัวเองว่า “ผม” เล่าเรื่องแบบย้อนหลัง กล่าวคือ เวลาขณะที่ “ผม” กำลังเล่าเรื่องเป็นเวลาในปัจจุบัน ส่วนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ “ผม” เล่านั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เป็นอดีต ความคิดเมื่อเขาโยงกับเหตุการณ์ในอดีตกับช่วงเวลาปัจจุบัน ทำให้ผู้อ่านเห็นพัฒนาการทางความคิดของผู้เล่าที่ปรากฏขึ้นในช่วงเวลาที่เล่าเรื่อง ดังตัวอย่าง

พ่อครับ อีแรงนั้นก็เหมือนกับ “คนเลว” จำเป็นจะต้องอยู่กับความโศกโศรกสกปรก เพราะเป็นสิ่งต้องห้ามและต้องถูกบังคับให้ตายไปกับสิ่งโศกโศรกสกปรกทั้งหลาย ทั้งที่ไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลย

ถึงตอนนี้ ถ้าพ่อยังมีชีวิตอยู่ผมจะถามพ่อว่า “พูดอย่างนี้จะได้อะไร?” (25)

แม่ครับ...อีกหลายปีต่อมา ผมก็อยากจะบอกกับแม่ว่า ผมและเพื่อน ๆ หลายคนก็เป็นเหมือนพวกหนุ่มสาวและฝูงปลาหมึกเหล่านั้น ด้วยมิได้กลับไปบ้านชายทะเลอันเป็นต้นกำเนิดของพวกเราอีกเลย เพราะหลงเมืองหลวง-รื่นเริง (60)

คืนฟ้ามืดและมีแต่เสียงคลื่นร่ำพัน, เรา พ่อ-แม่ ถูก นั่งอยู่กับชานบ้าน...ผ่านมานานเหลือเกินแล้ว

คนทั้งคู่ไม่อยู่แล้ว สลายไปคามเวลาและคลื่นแห่งกรรมพาไป เหลือแต่ผมเท่านั้นที่ ณ บัดนี้ เติบโตและกำลังจะออกทะเลไป ใต้ฟ้าปลาอย่างพ่อ (92-93)

สรุปได้ว่าในนวนิยายเรื่องนี้มี “ผม” ตัวเอกเป็นผู้เล่าเรื่องที่เป็นตัวละครในเรื่อง และเป็นผู้ควบคุมมุมมองทั้งหมด โดยใช้นามมองของเด็กเล่าเรื่องไปตามลักษณะของเนื้อเรื่องแต่ละบท โดยแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของตัวละครที่ยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่เข้าใจชีวิตแต่ “ผม” ก็ผ่านพ้นประสบการณ์ต่าง ๆ มาได้และเกิดความเข้าใจชีวิตมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่

4. ตัวละคร

ตัวละครหลักในนวนิยายเรื่องนี้ซึ่งมีบทบาทอยู่ในเนื้อเรื่องทุกบทคือ “ผม” เป็นผู้คุมทิศทางของเรื่องซึ่งผสมผสานขึ้นจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ได้พบได้เห็นชีวิตสัตว์และบุคคลต่าง ๆ ได้รับรู้รับฟังคำบอกเล่า คำแนะนำของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพ่อแม่ของตน มีบางบทที่ตัวเอกเป็นผู้ตั้งคำถามที่ผู้ใหญ่ตอบไม่ได้ เช่น ในบทที่ 12 ผู้ใหญ่มองคนบ้าต่างจากพวกเล็ก ๆ และตอบไม่ได้ว่าทำไมแมงกะพรุนไฟจึงไม่ทำร้ายฝูงปลาเล็ก ๆ สีสันของเรื่องนอกจากขึ้นอยู่กับบทพรรณนาธรรมชาติและกิจกรรมการเล่นในชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ ยังแปรไปตามความทุกข์โศกของตัวละครอื่นที่พวกเขาได้รู้จัก หรือได้ยินเรื่องราวมา เช่น ค้วนในบทที่ 6 คนที่ล้มจมเพราะเรือแตกในบทที่ 7 คนกินซากกระในบทที่ 8 ชายพิการกับภรรยาในบทที่ 11 คนบ้าในบทที่ 12 ชายเฒ่าในบทที่ 13 เหล่านี้เป็นต้น ตัวละครเหล่านี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นตัวละครประกอบของเรื่อง

สังเกตได้ว่าผู้แต่งไม่ได้เน้นการบรรยายรูปลักษณะของตัวเอกหรือพ่อแม่ของเขา ภาพเด่นจึงเป็นภาพเคลื่อนไหวในธรรมชาติที่ตัวเอกรับรู้และประทับใจ ดังศึกษาแล้วในบทที่ 3 ผู้อ่านจะได้พบเห็นอากัปภิกขิริยาที่แสดงความผูกพันของตัวเอกกับพ่อแม่ในช่วงต่าง ๆ เช่น “พ่ออุ้มผมแบกใส่บาฬ้าขึ้นฝั่งกลับบ้าน” เมื่อเขาวิ่งไปรับพ่อตอนกลับจากทะเล (12) “แม่อุ้มผมพลาบบอกเสียงอ่อนโยน” (48) “พ่อเฝ้าอธิบายถึงพฤติกรรมของแมงคาคั่วผู้ให้หันใจมันจริงจัง เพราะมันไม่ได้เลว ดังที่ผู้คนกล่าวหา” (66) “เรา-พ่อแม่ลูก, นั่งอยู่กับขานบ้าน เฝ้ามองทะเลยามนี้มีแต่ความมืดและเสียงคลื่นร่ำพัน” (89) “พ่อจึงเริ่มเล่านิทานจากท้องทะเลลึก...” (90) ผู้อ่านจึงได้รับความประทับใจต่อความรักในครอบครัวของชาวบ้านที่ไม่ได้ยึดเงินเป็นปัจจัยแห่งความสุข

ส่วนในด้านลักษณะนิสัยนั้นผู้แต่งสามารถแสดงว่า ตัวเอกนี้ พัฒนาลักษณะนิสัยเป็นคนอ่อนโยนและเมตตากรุณาตามวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้นจากการคล่อมเกลตาในครอบครัวให้มี

ความเข้าใจในลักษณะร่วมของสัตว์กับมนุษย์ และลักษณะร่วมทางจิตใจของมนุษย์โดยทั่วไป ดังเช่นในเนื้อเรื่องตอนหนึ่งที่มีปลาโลมาขึ้นมาเกยตื้นติดฝั่ง ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นความถึค ความรู้สึกภายในของ “ผม” ที่มีต่อปลาโลมาตัวนี้หลังจากที่แม่เล่าว่ามันก็รู้จักรักลูกของมัน เหมือนคน

ความรู้สึกของ “ผม” ว่าปลาโลมาก็มีชีวิตนอกจากมาจากคำบอกเล่าของแม่แล้ว ยังมาจากการได้เห็นปลาโลมาจริง ๆ มีน้ำตาไหลออกมาตรงตามคำบอกเล่า ความสุขในครอบครัวก็เป็นที่มาของความเห็นใจ ที่มีให้แก่ผู้ที่ต้องพลัดพรากมาอยู่โดดเดี่ยว เขาจึงคิดว่า มันมีเพื่อนฝูง อาจจะมีลูกให้คิดถึงและมันก็รู้จักร้องไห้เมื่อโศกเศร้าเสียใจ “ผม” และเด็ก ๆ คนอื่นจึงตกลงกันว่า จะไม่กินเนื้อปลาโลมาอีกต่อไป ทั้งๆ ที่เนื้อปลาโลมาซึ่งหวานเหมือนขนม นั้นเคยเป็นที่ติดอกติดใจของพวกเขามาก่อน

ถึคตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยด้านนี้ของ “ผม” ก็คือเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึงยายเฒ่าซึ่งใครๆ เชื่อกันว่าเป็นผีกระสือ เนื้อเรื่องตอนนี้แสดงให้เห็นว่านอกจาก “ผม” จะมีความรักความเมตตาต่อสัตว์แล้ว “ผม” ยังมีความรักความเมตตาและสงสารคนที่ได้รับความทุกข์ยากอีกด้วย โดยเฉพาะความทุกข์ยากที่เกิดจากการทำร้ายด้วยควมไม่รู้จริง ดังในเนื้อเรื่องมีว่าหลังจากที่พวกเขาเด็กๆ ฟังคำอธิบายชี้แจงของคนหนุ่มผู้ผ่านโรงเรียนที่ได้อธิบายถึงความเข้าใจผิดของชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องยายเฒ่าที่ใครๆ เชื่อกันว่าเป็นผีกระสือ ผู้แต่งได้กล่าวถึงความรู้สึกของ “ผม” และพวกเขาเด็กๆ ที่มีต่อยายเฒ่าคนนี้ว่า

พวกผมเด็กๆ เริ่มคิดถึงยายเฒ่าบนหาดร้างที่ไร้คนพูดจาด้วย และเริ่มรู้สึกว่าจะแกล้งลงโทษหนักอย่างน่าสงสารเห็นใจยิ่งกว่าผีพรายในท้องทะเลเสียอีก ผีพรายในทะเล พวกคนเรือแก้ผ้าแล้วส่งเสียงตะโกนขับไล่มันไปห่าง แต่ “ผีกระสือ” ยายเฒ่าอย่างที่คุณเรือเข้าใจ พวกเขาพากันหันหลังให้ ใช้ความเงิบ ความเปล่าเปลี่ยว เป็นไม้เรียวขับเข็มนาให้แกหนีกระเซอะกระเซิงจากไป !

ยายเอ๊ย...ยายเฒ่า...(86-87)

ลักษณะนิสัยรักธรรมชาติของตัวเอกไม่ได้ปรากฏในคำบรรยายโดยตรง แต่ผู้อ่านจะสังเกตได้จากการเล่าเรื่องเมื่อกล่าวถึงธรรมชาติในความคิด และความรู้สึกของตัวละครตัวนี้ได้ว่าเกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตที่กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ในความคิดของเขา

และชาวประมงอื่น ๆ ท้องทะเลจึงเป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมนุษย์ ดังในเนื้อเรื่องตอนหนึ่ง

ผมอยู่ใกล้ชิดกับโลกใบนี้มาแต่แรกทีลื้มตามองเห็น,ภายในเรือนได้ดูสูงที่ถูกเขย่ำด้วยเสียงคลื่นในบางฤดูกาลนี้ มีกลิ่นอายน้ำเค็มติดอยู่กับเรือนกายผมด้วย หูผมได้ยินเสียงทะเลร้อง และตามผมก็มองเห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร พร้อมกับใจที่รับรู้ ในอารมณ์อันแปรปรวนที่เอาแน่ไม่ได้ของมันอยู่เสมอ

บางครั้งผมก็พูดโต้ตอบกับมันด้วยเช่นว่า-เจ้า โกรธใครหรือ วันนี้ถึงได้เกรี้ยวกราดนัก อ้อ! เป็นเพราะลมมันเอง มันรบกวนเจ้าใช่ไหม

พวกชาวประมงนั้นมักจะพูดกับทะเล พวกเขาหาเรื่องคุยกับมันแทบทุกวัน

“อ้อม...วันนี้ดีจริงนี่เป็นแผ่นกระจกเลขนะ ฟีกี่ใส ลมก็เรื่อย ขอให้เป็นอย่างนี้ไปจนมีค่าเถิด ข้าจะได้หาปลาได้อย่างสะดวกสบาย”

“เออแนะ ! เป็นอะไร ไปอีกละ คลื่นเล็กคลื่นน้อยวิ่งกันให้ไขว่ทีเดียว”

“ช่างโสภเสร้างจริงนะ คู่มืดครึ้มไปหมด คงเหนื่อยละจิตตอนนี้มีแต่ลมมรสุม”

และ ฯลฯ

ผมตื่นแต่เช้าวันนี้ และทะเลก็ตื่นแล้ว

ดวงตะวันสีแดงโผล่ขึ้นมาจากขอบฟ้า เรือหาปลาหลายลำกำลังพายหน้ากลับฝั่ง พร้อมกับฝูงนกนางนวลกรีดปีกขวามเป็นประกายแข่งกับผิวคลื่นที่ลือลืออยู่กับลม (10-11)

ในเนื้อเรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่ามีข้อความที่ “ผม” กล่าวถึงธรรมชาติ โดยเทียบเคียงกับกิริยาอาการของมนุษย์หลายคำด้วยกันเช่น ทะเลตื่นแล้ว ลมรบกวน คลื่นเล็กคลื่นน้อยวิ่งกันให้ไขว่ ฯลฯ การที่ตัวละครมองธรรมชาติว่าเป็นเหมือนสิ่งที่มีชีวิตเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าท้องทะเลไม่ได้เป็นเพียงที่จับสัตว์น้ำเพื่อให้เขาค้ารังชีพอยู่ได้เท่านั้น และก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนที่รักธรรมชาติด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ในเนื้อเรื่องบทนี้แล้ว ในเนื้อเรื่องบทต่อมาอีกหลายบทก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นอกจาก “ผม” จะเป็นคนที่รู้คุณค่าของธรรมชาติแล้ว “ผม” ยังเป็นคนที่มีความชื่นชมกับความงามของธรรมชาติอย่างมาก

อีกด้วย คงจะเห็นได้ว่ามีเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความงามของธรรมชาติในสายตาของ “ผม” อยู่หลายตอน เช่น

เมื่อข้างขึ้นเดือนหงาย โลกสีน้ำเงินเปลี่ยนเป็นสีขาวประกายวาวพะเยิบไหวอยู่ ราวม่านแพรชัณฑ์พลั่วลมเล่น แลเห็นเดือนบนฟ้าสาดแสงจ้าลงมาตลอดทั่ว ชายหาด...

พระจันทร์ลอยตัวขึ้นไปสูงแล้ว ทะเลแฉววาวคล้ายเกล็ดเพชร เพราะแสงส่อง ต้องฟุ้งคลื่น ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้...ข้างหลังผมมีเสียงลมบนฝั่งสายใบมะพร้าว ข้างหน้าผมมีเสียงคลื่นลือเลือนอยู่กับฝั่ง... (15-17)

และในเนื้อเรื่องอีกตอนหนึ่ง

บนท้องฟ้ามีดวงดาว บนพื้นดินมีดอกไม้, โลกสีน้ำเงิน-ทะเลกว้างของเราก็มี ดอกไม้ น้ำอวตีสันอยู่ด้วย และเรามี ดาวทะเล, สัตว์น้ำที่คล้ายดวงดาวหล่นลงมา จากปากฟ้า...

ดาวทะเลไม่มีแสงเหมือนกับดาวประดับฟ้า หากสีของมันที่พอจะมีอยู่ บ้างก็ประดับชายทะเลให้สวยสดงดงาม ได้เหมือนมีใครระบายสีไว้ที่แนวหิน ประการัง โขลหิน และหาดทราย (40-41)

ตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมดนี้ล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงความงดงามของธรรมชาติ ในสายตาของตัวละครและแสดงให้เห็นถึงความรักความชื่นชมของตัวละครตัวนี้ที่มีต่อ ธรรมชาติทั้งสิ้น

นอกจากนี้มีเนื้อเรื่องหลายบทที่แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครตัวนี้ว่า เป็นคนที่มีจิตใจอันละเอียดอ่อน เขาละเอียดต่อการกระทำชั่ว และเกรงกลัวผลของบาป ลักษณะนิสัยดังกล่าวเกิดจากการบ่มเพาะในวิถีชีวิตที่บ้านนั่นเอง เช่นในเนื้อเรื่องบทที่ 5 และบทที่ 11 เนื้อเรื่องทั้งสองบทนี้เป็นบทที่ “ผม” และเพื่อนเด็กคนอื่นๆ ได้ร่วมกันกระทำ ทารุณกรรมต่อสัตว์ ในเนื้อเรื่องบทที่ 11 นั้น เด็กๆ ไล่กระหน่ำตีเจ้าแมงกะพรุนที่เกยตื้นมาติด ชายหาด เพราะเห็นว่ามันเป็นศัตรูสำคัญที่ทำลายความสุขสำราญในการเล่นน้ำของพวกเขา

ในเนื้อเรื่องบทนี้สิ่งที่ทำให้ “ผม” เกิดความสำนึกกลัวต่อบาปกรรมคือคำสั่งสอนของพระ รุคงค์รูปหนึ่ง ในตอนแรก “ผม” เพียงแต่เกิดความสงสัยขึ้นในใจจึงนำความที่พระรุคงค์สอน นี้ไปถามพ่อกับแม่ แต่ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจนหรือสนับสนุนว่าอย่างไร ความเป็นคน เกรงกลัวต่อบาปของตัวละครตัวนี้นั้นปรากฏให้เห็นชัดเจนในเนื้อเรื่องตอนต่อมา เมื่อ “ผม” พบศพของทหารกระโครัม ซึ่งมีลักษณะคล้ายแมงกะพรุนที่เขาทุบตี การที่ “ผม” เกิดความ เกรงกลัวต่อบาปนั้น ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลมาจากคำสั่งสอนของพระรุคงค์ แต่อย่างไรก็ตามอีก ส่วนหนึ่งก็อาจจะกล่าวได้ว่าน่าจะเป็นเพราะความเป็นคนที่เกรงกลัวต่อบาปนั้นเป็นอุปนิสัย ของตัวละครตัวนี้อยู่แล้วคงจะเห็นได้ว่า แม้เขาจะหาข้อสรุปให้ตัวเองไม่ได้ว่าการฆ่า แมงกะพรุนจะเป็นบาปดังที่พระรุคงค์สอนหรือไม่ แต่เมื่อเขาได้พบเห็นศพของทหารกระโคร รัมซึ่งมีลักษณะคล้ายแมงกะพรุนคิดแห่งนั้น ความคิดของตัวละครตัวนี้ก็โน้มเอียงคิด ไปอย่าง ที่พระรุคงค์สอนและเกิดความหวาดหวั่นขึ้นมาทันที

ส่วนในเนื้อเรื่องบทที่ 11 นั้น เป็นอีกบทหนึ่งที่ “ผม” ได้กระทำความบาปกรรมด้วย ความอหังการอยากเห็นคามประสาเด็ก ด้วยการทุบเปลือกหอยอันเป็นบ้านคุ้มกันภัยคุ้มกันชีวิต ของปูเสฉวนตัวหนึ่ง ในเนื้อเรื่องบทนี้ไม่มีใครสั่งสอนว่าสิ่งที่ “ผม” กระทำนั้นเป็นบาปกรรม หรือไม่อย่างไร แต่เมื่อ “ผม” ได้ฟังเรื่องราวของชายคาบอดคนหนึ่งที่มีชีวิตรอดอยู่ได้ด้วย การขอทานและการเลี้ยงดูของภรรยา ซึ่งต่อมาเมื่อนางเสียชีวิตชายคนนี้ก็ต้องเสียชีวิตตามไป ด้วย เรื่องของชายคนนี้ก็กลับทำให้ “ผม” สำนึกผิดมีความหดหู่เศร้าหมองที่ตน ได้เคยทำลาย เปลือกหอยของปูเสฉวนตัวนั้นเพราะ นึกเปรียบเทียบปูเสฉวนที่ต้องตายเมื่อเปลือกหอยอัน เป็นที่อยู่อาศัยของมันถูกทำลายว่าเป็นเหมือนกับการตายของชายคาบอดที่ขาดภรรยา ดังใน เนื้อเรื่องมีว่า

นางเป็น “บ้าน” อันมั่นคงสำหรับสามีผู้พิการ นางเป็นเหมือนกับเปลือกหอย และเขาคือปูเสฉวน... รกชงค์เอ๊ย... มาวิ่งชนให้บ้านของเขาร้าวรานและแตก สลายเสียแล้ว เขาจะอยู่ได้อย่างไร... มันก็คงจะเหมือนกับเปลือกหอยแข็งแกร่งที่ ถูกผมทุบทิ้งและทำให้เจ้าปูเสฉวนสิ้นใจต่อมานั่นเอง

ผมหดหู่หมองหม่น เมื่อนึกถึงสายวันหนึ่งของฤดูร้อนนั้นแล้ว เหมือนกับว่า ผมได้ทำร้าย ชายชราขอทานผู้พิการคนนี้ด้วย! (72)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นว่า “ผม” เป็นคนที่มีจิตใจอันละเอียดอ่อนจึงมีความห่วงใยหวาดกลัวแม้กับความชั่วเพียงเล็กน้อย ดังจะเห็นได้ว่า โดยความเป็นจริงแล้ว การที่ปู่เสวนตายไปหนึ่งตัวกับการที่ขอรานคนหนึ่งต้องตายไปเพราะไม่มีที่พำนักนั้นเป็นเรื่องที่แตกต่างกันมาก แต่การที่ตัวละครรู้สึกเช่นนั้นทั้งๆที่เขาไม่ได้มีส่วนทำให้ขอรานชราต้องตายด้วยเลย ก็แสดงให้เห็นว่า ในความคิดความรู้สึกของตัวละครตัวนี้ไม่ว่าจะเป็นชีวิตคนหรือชีวิตสัตว์ล้วนเป็นชีวิตที่มีค่าการทำให้ชีวิตสัตว์หนึ่งชีวิตต้องตายไปในความคิดของตัวละครตัวนี้จึงเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายใหญ่หลวงไม่ต่างอะไรกับการทำร้ายคนด้วยกัน

นอกจากที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว บทสุดท้ายของเรื่องก็เป็นอีกบทหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าความเป็นคนที่เกรงกลัวต่อบาปนั้นเป็นลักษณะนิสัยที่มีอยู่ในตัว “ผม” เรื่อยมาจนกระทั่งเคิบโค เมื่อ “ผม” ต้องออกทะเลไปได้ล่าปลาอย่างพ้อ ในตอนนี้ “ผม” ได้นึกย้อนไปถึงคราวที่พ้อกับแม่ยังอยู่ และคำสอนของแม่เรื่องบาปกรรมกับชีวิตของชาวประมงที่เขาตระหนักว่าเป็นชีวิตที่ต้องประกอบอาชีพอันเป็นบาปแต่เป็นสิ่งที่ไม่อาจเลี่ยง “ผม” จึงตั้งคำถามกับตัวเองว่า อีกนานเท่าไรจึงจะหลุดพ้นจากการก่อกรรมเช่นนี้เสียที

ในด้านพัฒนาการของตัวเอก ผู้วิจัยพบว่า มีความลึกซึ้งทางความคิดและลักษณะนิสัยเพิ่มขึ้นตามเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา จะเห็นว่าตัวเอกได้อาศัยอยู่กับทะเลและได้สัมผัสกับสัตว์แต่ละชนิดในโลกแห่งท้องทะเลโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองตั้งแต่เด็กจนโต ประกอบกับการที่เขาได้รับการปลูกฝังคำสั่งสอนจากพ้อและแม่ สุดท้ายเขาจึงเป็นคนที่ละอายต่อการกระทำชั่วและเกรงกลัวต่อบาปกรรม ในขณะที่เขาต้องยึดอาชีพประมงก็ไม่ได้คิดว่าตนจะฆ่าสัตว์ตัดชีวิตได้อย่างไรชอบเขต

5. ฉาก

ฉากในนวนิยายและเรื่องสั้นโดยทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ ประเภทแรกคือฉากที่มีลักษณะทางกายภาพอันได้แก่ ธรรมชาติ สถานที่ การตกแต่งและบรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส ประเภทที่สองคือฉากที่เป็นเวลาและประเภทสุดท้าย คือฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมอาจเป็นความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยม และระบบการเมือง ชนชั้น เพศ เชื้อชาติ (Goffith, 1994 : 12-15 อ้างถึงใน อิรวดี ไตลังคะ , 2543 :

60-61) ในนวนิยายเรื่อง โลกสิ้นน้ำเงินนี้ มีฉากทั้งสามประเภทดังที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกัน อย่างผสมกลมกลืน ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อไปนี้

5.1 ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพ

ในนวนิยายเรื่องนี้ มีฉากลักษณะทางกายภาพซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ คือ ท้องทะเล ชายหาด อาคารบ้านเรือน กระโจม ถนน ฉากเหล่านี้แสดงสภาพชีวิตที่โยง กับวัฒนธรรมอันเป็นฉากประเภทที่สาม ดังเช่น

ผมตื่นแต่เช้าวันนี้ และทะเลก็ตื่นแล้ว

ดวงตะวันสีแดงโผล่ขึ้นมาจากขอบฟ้า เรือหาปลาหลายลำกำลังบ่าวน้ำกลับ ฝั่งพร้อมกับฝูงนกนางนวลกรีดปีกขาวเป็นประกายแข่งกับผิวกลื่นที่ลือ ไล่อู้อยู่กับ ลม

ทะเลเป็นคลื่นพลิวอยู่ในสีทันต่างๆ

ผมรีบปิดหน้าต่างบ้าน รู้สึกหนาวลมที่พัดพรุเข้ามา

“ฝนคงหมดแล้วล่ะ” แม้ว่า

“ไปเอาเสื้อหนาวมาใส่ซะลูก ลมหนาวกำลังจะมา”

ผมใส่เสื้อหนาวทีสวช เปิดประตูบ้านออก แล้ววิ่งคิงลงไปยังชายหาดเบื้อง หน้า ที่เรือหาปลาของพ่อลอยลำอยู่อย่างเงียบๆ (11-12)

ตัวอย่างนี้แสดงฉากทะเล สภาพชีวิตชาวประมง การทำมาหากิน โยงกับ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

คลื่นยักษ์กระแทกฝั่ง สาคฝอยน้ำกระจายรดบ้านชายทะเลแข่งกับสายฝน ผมแตกอดช่องแตกตามฝาบ้านออกไป เห็นแสงไฟวอมแวมคังแสงดาวริบหรี่ ลอยอย่างว่างวังเวงอยู่ระหว่างทะเลมืด แล้วก็กลับหายไปด้วยคลื่นยักษ์บดบังราว กับดาวร่วงหาย...(45-46)

ผู้อ่านได้พบว่า ฉากท้องทะเลเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรมชาติในยามค่ำคืน เชื่อมโยงกับ สภาพชีวิตของชาวประมงที่คงต้องเสี่ยงกับการออกทะเลเพื่อทำมาหากินเลี้ยงชีวิต

ตรงหัวถนนเลียบชายทะเลมีบ้านหลังหนึ่งซึ่งพวกเราเด็กเล็กเรียกกันว่าบ้านไฟสี, ก้อล่องเข้าคืนค่ำประตูบ้านหลังนี้จะถูกแต่งแต้มด้วยสีจากแสงไฟแพรวพราวราวกับมีงานรื่นเริงอยู่ในทุกฤดูกาล

คนทั่วไปเรียกว่า ซ่อง, มีผู้หญิงสาวสวยหลายคนซึ่งนางถูกเรียกว่ากะหรี่, และมีผู้ชายอยู่ส่วนหนึ่งซึ่งปะปนอยู่ในบ้านหลังนี้เขากลับถูกเรียกอย่างแปลกประหลาดเหมือนไม้ไผ่หนุ่มขี้ว่าแมงดา... (63-64)

เด็กอาจได้รับรู้ภาพที่แตกต่างจากวิถีชีวิตโดยปกติของคน ภาพ “ซ่องโสเภณี” สัมพันธ์กับสภาพชีวิตที่เขายังไม่ีประสบการณ์พอที่จะเข้าใจ

ชายเฒ่าไว้รูกหลานอาศัยกระท่อมหลังหนึ่งอยู่เหนือชายหาดร้างยามดึกฟ้ามืดคนเดินผ่านกระท่อมได้แลเห็นแสงเรืองลอยออกมาจากหลังกระท่อมในท่ามกลางความมืด แล้วต่อมาผู้คนต่างเล่าลือชายเฒ่าว่าเป็นผีกระสือ พวกเขาหวาดกลัว รังเกียจ เมื่อยามปะหน้าชายเฒ่าไม่ว่ากลางคืน หรือกลางวัน (83)

การบรรยายตัวละครหญิงชราจะไม่ชัดเจนเลข ถ้าไปมีฉากข้างต้นที่แสดงว่าชายเฒ่านั้นถูกใส่ร้ายว่าเป็นผีกระสือ และถูกลงโทษทางสังคมโดยไม่มีใครยอมพูดจาด้วยสาเหตุที่แกอยู่ตัวคนเดียวและห่างไกลผู้คนที่ชายหาดร้าง เมื่อชาวบ้านเห็นดวงไฟความเชื่อแบบพื้นบ้านก็ทำให้จินตนาการกันไปว่าชายเฒ่านั้นเป็นผีกระสือ

5.2 ฉากเวลา

ฉากเวลาในนวนิยายเรื่องนี้ ประกอบด้วย ฤดูกาล โดยอาจเน้นบางช่วงเวลาของวัน ดังเห็นได้ใน 5.1 ว่า ทะเลมึลลักษณะเฉพาะแปรไปตามฤดูกาล ความแตกต่างของเวลามีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วย เช่น ในฤดูหนาวได้เจอกับปลาโลมา หรือในฤดูร้อนได้เจอแมงกะพรุน เป็นต้น ดังตัวอย่าง

เมื่อข้างขึ้นเดือนหงาย โลกสีน้ำเงินเปลี่ยนเป็นสีขาวประกายราวทะเลเข็บบัวอยู่ราวมา่นแพรยักยพัลลวมเล่น แลเห็นเดือนบนฟ้าสาดแสงจ้าลงมาตลอดทั่วชายหาด

ลมเย็นต้องฉิวเนื้อ ผมนั่งหนาวอยู่บนฝั่งใกล้กองไฟผิงบนหาดทราย
คืนแห่งฤดูหนาว เดือนเต็มดวงและน้ำทะเลเต็มฝั่ง ไม่มีใครออกเรือไปจับ
ปลา ด้วยทะเลสว่างพร่างพรายต่อสายตา และกระจ่างแจ่มกันไปที่จะความหา
ฝูงสัตว์น้ำ (15 - 16)

ทะเลเมื่อหน้าหนาวจะแต่งแต้มสีสัน ไปอีกแบบหนึ่งมีหมอกขาวห่มคลุม มี
แดดใสเหมือนดวงไฟและมีรุ้งกินน้ำที่ขอบฟ้าโพลัน (21)

ทุกฤดูหนาว ฝูงนกนางนวลยังคงมา แต่ฝูงอีแร้งมาหายหน้า แปลก
ประหลาดที่ผมคิดถึงมันและคิดว่า “คนเลว” ของพ่อตายอย่างไม่ยุติธรรม (25)

ฤดูหนาวเช้าหนึ่ง ทะเลหน้าบ้านผมก็ได้มีโอกาสต้อนรับ “ผู้พเนจร” ผ่านมา
ทว่าไม่ใช่สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ อย่างที่ครูปอก ตัวของมันโตใหญ่กว่าสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่
ผมได้เคยพบเห็นมา

.....
“ฝูงปลาโลมา ถูก ธิบไปคู่กันชะ นาน ๆ มันจะผ่านมา” แม่จูงแขนผมวิ่งออก
จากบ้านลงชายหาด หลายคนในหมู่บ้านริมทะเลต่างแตกตื่นเหมือนกับแม่และผม
แม้ว่าพวกมันจะอยู่ไกล เราก็ได้เห็นถนัด (28)

ในตัวอย่างข้างต้นจากบรรยากาศในฤดูหนาวผู้แต่งบรรยายลักษณะของท้องทะเล
ที่แตกต่างจากฤดูอื่น คือ มีหมอกหนาว เดือนเต็มดวง น้ำทะเลเต็มฝั่ง ทะเลสว่างในยามค่ำคืน
และตัวละครได้เจอกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทั้งปลาโลมา และนกนางนวล ที่ต่างอพยพเข้ามา
ในฤดูนี้

แขกบ่จะจำฤดูร้อนบ้านริมทะเลคือแมงกะพรุน...มันมากับน้ำใสที่อบด้วย
เปลวแดดและความเงิบของคลื่นลม

ลมฤดูนี้ไม่แรง โขยจากทะเลเข้าฝั่งอย่างไร้ฝุ่นเสียงคล้ายคนง่วง ผิวน้ำสีฟ้า
 งามก็ไหวอยู่เหมือนเปลไกว เจ้าสัตว์ทะเลอย่างแมงกะพรุน มันเดินทางจาก
 ทะเลลึกมาสู่ฝั่งคืนชาวน้ำด้วยอาการเดียวกัน (33)

ถ้าหากในฤดูร้อน ผู้แต่ง ได้กล่าวถึงท้องทะเลว่า มีเปลวแดด ทะเลเฝียบ และมี
 คลื่นซัดเข้าฝั่ง โดยอัคริรีได้เขียนให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่เกี่ยวกับฉากเรื่องการขับตัวของ
 ผิวน้ำว่าเหมือนเปลไกว คือ ผลักตัวไปมาอย่างช้า ๆ และไม่แรงเกินไป นอกจากนี้เด็กยังได้
 เรียนรู้และรู้จักกับแมงกะพรุนที่มาพร้อมกับฤดูดังกล่าว

ฝนตกราวฟ้ารั่ว ทะเลมัว มีแต่ฟ้าสีขาว ๆ ห่อหุ้ม ฤดูเดือนมรสุม ทั้งที่
 กลางวันอย่างนี้ก็มองมืดหม่นมัว คุณคล้ายกับว่ากลางคืนยังไม่อยากจะจากไป

คลื่นยักษ์กระแทกฝั่ง สาดฝอยน้ำกระจายรดบ้านชายทะเลแข่งกับสายฝน
 ผมแลลอดช่องแตกตามฝาบ้านออกไป เห็นแสงไฟอมแวมดั่งแสงดาวริบหรี่
 ลอยอ่างวังวังเวงอยู่ระหว่างทะเลมืด แล้วก็ลับหายไปด้วักคลื่นยักษ์บดบังราว
 กับดาวร่วงหาย...(45 - 46)

ส่วนฉากในฤดูมรสุม เป็นฉากที่แสดงความเกรี้ยวกราดของท้องทะเล ให้เด็กได้
 เรียนรู้ธรรมชาติที่แปรวนแปรและสัมพันธ์กันทั้งกลางวันและกลางคืน

5.3 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม

สำหรับฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมนั้น อัคริรีได้เขียนให้เห็นถึง
 พื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาวชนบทซึ่งแตกต่างจากคนเมือง เช่น ความเชื่อและค่านิยม
 ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่อบอุ่นมีพ่อแม่คอยดูแลและเอาใจใส่ หรือในด้าน
 ความเป็นอยู่และลักษณะทางสังคม เป็นต้น ดังนี้

5.3.1 โลกทัศน์

5.3.1.1 คุณค่าของธรรมชาติ

ผู้อ่านได้พบว่า ตัวเอกเติบโตขึ้นมาท่ามกลางวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ
 เขาได้รับของฝากเป็นม้าน้ำที่ตายแล้ว พ่อแนะให้แต่งเติมด้วยเม็ดมะกักดำติดเป็นลูกตามอามา
 ห้อยคอ แสดงให้เห็นว่าเขาได้รับการถ่ายทอดมาให้รู้คุณค่าธรรมชาติโดยไม่มุ่งครอบครองด้วย

การทำลาย การนำสัตว์บางชนิดที่ตายแล้วมาเป็นเครื่องประดับยังแสดงความคิดทางศิลปะ
ในวิถีชีวิตเช่นนี้ คงว่า

“พ่อได้ม้าน้ำมาฝากตัวนึ่ง” พ่อว่าแล้วแบมือให้ดู ม้าน้ำตายแล้วสีซีดออก
น้ำตาล ยังเปียกชุ่มชื้นน้ำ หน้าตามันเหมือนม้า มีปากยาวเป็นปุ่ม ถ้าตัวเป็น
เปลือกแข็ง และมีหางยาวงอขมวดมองไม่ต่างจากกิ้ง มันอยู่ทะเลน้ำลึก แต่คง
พลัดหลงฝูงเข้ามาชายฝั่งต้น จึงได้ติดตามข่ายอวนของพ่อมาเป็นของขวัญของผม
ได้

“เอาตากแดดให้แห้ง เอาเม็คมะกล่ำตากหนูติดทำเป็นลูกกะตา แล้วเจาะรูตรง
คอมันเอาเชือกร้อยแขวนคอไว้รับรองหล่ออย่างอกใคร” พ่อว่าเล่นเอาผมตื่นเต้น
(12)

ความผูกพันกับธรรมชาติในวิถีชีวิตเช่นนี้ส่งผลให้คำบรรยายจากทางกายภาพ
ในความประทับใจของผู้เล่าสวยามเป็นพิเศษ ดังตัวอย่าง

บนถนนเล็ก ๆ ที่ตัดผ่านหน้าบ้าน บางครั้งจะชอบเอาเม็คทรายปลิวกว้าง
เป็นสาย ขึ้นมาหึ่งกองอยู่กับถนน สวยอย่างบอกไม่ถูก – ทรายสีขาวตัดกับดินสี
แดงของถนน มีหญ้าเขียวเขียวเขียวอยู่รอบข้างออกดอกสีต่าง ๆ กันสั้นส่ายกับ
สายลม มองไกล ๆ แล้วเหมือนรู้งั้นนั้นลงมากินน้ำอยู่บนบกอีกแห่งหนึ่ง (22)

5.3.1.2 บาปบุญคุณโทษ

ผู้เล่าได้รับการต่อมเกล่าให้สำนึกในบาปบุญคุณโทษ ผู้ใหญ่ที่อยู่แวดล้อมสอน
ให้เขาได้เรียนรู้ในฉากต่าง ๆ ว่า บาปกรรมนั้นมีจริง คนทำชั่วย่อมได้รับผลกระทบชั่ว ส่วนคน
ทำดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ดังที่วิเคราะห์ไว้แล้ว คือ เรื่องแมงกะพรุน ในบทที่ 5
และเรื่องบาปกรรมในบทที่ 14 ดังตัวอย่าง

“เรื่องของบาปกรรมนะลูก มันเที่ยวฆ่าคนอื่นมามาก จึงได้รับผลชั่วมั่ง
กรรมตามสนอง ตามมันมาทันแล้ว” แม่บอกกับผม แม่เชื่อเรื่องบาปบุญ ย้ำสอน
ผมอยู่เสมอ (90)

5.3.1.3 ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางวิทยาศาสตร์

สิ่งลึกลับสร้างความหวาดกลัว เนื่องจากเป็นสิ่งที่มนุษย์ ไม่สามารถควบคุมได้
เพื่อลดความเล็งที่ชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอน ชาวบ้านจึงอธิบายปรากฏการณ์ลึกลับ
ด้วยความเชื่อว่าเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ภูตผีปีศาจ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์ได้จึง
จะหักล้างความชั่วประเภทนี้ได้ ดังตัวอย่าง

ยายเฒ่าไว้ลูกหลานอาศัย กระทั่งหนึ่งอยู่เหนือชายหาดร้างยามดึกฟ้ามืด
คนเดินผ่านกระโจมได้แลเห็นแสงเรืองลอยออกมาจากหลังกระโจม
ในท่ามกลางความมืด แล้วต่อมาผู้คนต่างเล่าต่อยายเฒ่าว่าเป็นผีกระสือ พวกเขา
หวาดกลัว รังเกียจ เมื่อยามปะหน้ายายเฒ่าไม่ว่ากลางคืน หรือกลางวัน

.....

ผู้เฒ่าชาวเรือมีความเชื่อต่างกันกับหนุ่มอยู่เสมอ พวกเขาไม่ยอมเชื่อเรื่อง
ผีกระสือ-ผีพราย, ที่ผู้เฒ่าบอก ทั้งสองฝ่ายมักขัดแย้งเมื่อคุยกันถึงเรื่องนี้ แต่พวก
เราเด็กเล็กทั้งสนุกและสับสน เป็นต้นว่าเรื่องผีพรายที่ระวามแสงอยู่กับทะเล
และชอบมากับพายุร้าย เกาะเสากระโดงเรือในคืนแรมให้เรือเอียงระหว่างฝ้า
คลื่น

.....

คนหนุ่มพูดถึงผีพรายว่าที่แท้จริงแล้วก็คือสัตว์ทะเลชนิดหนึ่งซึ่งเรืองแสงได้
ในความมืด ยังประโยชน์เพื่อล่อเหยื่อให้ว่ายเข้ามาหา, เพื่อกลลวงมาหา
ในการอำพราง หลบหนีศัตรูไป, เพื่อใช้เป็นดวงตานำทาง และเพื่อเป็นสัญญาณ
แห่งความรัก... “มันไม่ใช่ภูตผีหรือว่าปีศาจที่ไหน” คนหนุ่มว่า, และเมื่อมีพายุ
มันอาจถูกคลื่นซัดปลิวให้ไปติดแคมเรือหรือเสากระโดงได้ พร้อมด้วยแสง
วาววมโผล่ขึ้นระหว่างความมืดสนิทอย่างที่เขาได้เห็น (83-85)